

СЕКЦІЯ 1

ВИДАТНІ МАЙСТРИ ВІТЧИЗНЯНОГО ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА

Олена Батовська

В'ЯЧЕСЛАВ ПАЛКІН: ПАРТИТУРА ЖИТТЄТВОРЧОСТІ

6 вересня 2025 року видатному хоровому диригенту — **В'ячеславу Палкіну (1935–2008)** виповнилося б 90 років. Дана доповідь є вшануванням пам'яті видатного Майстра.

«В'ячеслав Палкін по праву належить до числа визначних представників української диригентсько-хорової школи — народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, лауреат міжнародних конкурсів, член-кореспондент АМУ, професор, завідувач кафедри хорового диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського» (Батовська, 2023 : 19).

Творчий шлях В'ячеслава Палкіна розпочався у 1960-ті роки, в епоху відродження авторитету традиційного для України хорового співу *a cappella* та утвердження головних засад виконавсько-хорової майстерності. Під його орудою у 1980 році було створено Камерний хор Харківської філармонії. Висока професійна майстерність колективу і талант керівника яскраво розкрилися як у творах без супроводу (*a cappella*), так і у творах епохи Відродження, класиків зарубіжної та української музики, сучасних композиторів.

Хорова школа, яку пройшов В'ячеслав Сергійович, дозволила йому швидко сформуванати та надалі зміцнити власний виконавський стиль. Він завжди віддавав належне своїм педагогам: Міна Михайловичу Буряку (училище) та Олександрю Арсентійовичу Перунову (консерваторія). Великий Майстер писав, — «Вони навчали мене копіткої роботи, направленої на

досягнення еластичного, м'якого, прозорого і натхненного звуку» (Палкін, 2011: 29).

За влучними словами доктора мистецтвознавства А. Лащенко, — «Запрограмований атмосферою музичної стихії Слобожанщини (родинні успадкування, навчання в Луганському музучилищі, Харківській консерваторії), В. Палкін згодом стає уособленням багатопланового музиканта-діяча, визнаним класиком національної диригентсько хорової школи» (Лащенко, 2011: 144).

У професійному середовищі він був безумовним лідером, який свого часу підхопив естафету видатних майстрів хорової культури Харківщини: О. Перунова, О. Греченка.

У особі В. Палкіна органічно переплілися три невіддільні сутності, які визначали його діяльність:

Вчитель — від високої сутності слова, той, хто виховує і дає знання.

Хормейстер — Майстер хорової справи.

Діяч — керівник, здатний організувати, об'єднати і вести колектив вперед.

Понад 50 років В. Палкін працював у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського, виховавши цілу плеяду висококваліфікованих хормейстерів, які стали професіоналами високого класу. Він «створив індивідуальну педагогічну школу, що має виняткову своєрідність і представляє велику цінність для музикантів-педагогів» (Батовська, 2023: 21).

Система підготовки ґрунтується на сплаві суворої дисципліни та справедливості, що відповідає методологічному кредо *Вчителя*: «*Вміти, а не тільки знати*».

Вимоги В. Палкіна до студентів були надзвичайно високими і включали:

- Уважне, дуже детальне вивчення партитури, що включало гру на фортепіано, спів хорових голосів та акордів).
- Обізнаність та розуміння стильових рис твору.

- Знаходження відповідних артикуляційних засобів вираження.
- Диригування як підсумок усієї роботи.

Головна педагогічна установка В. Палкіна полягала у прислів'ї: **«практика – це добре засвоєна теорія»**.

В. Палкін підкреслював, що *хоровий клас є творчою лабораторією, у якій відшліфовуються диригентські навички, а професійні вміння перевіряються та закріплюються на практиці*.

Система підготовки хорових диригентів в ХНУМ імені І. П. Котляревського включала два основні аспекти:

- Практика в учбовому та професійному хорах.
- Практика в самодіяльних хорових колективах.

Усі види практики реалізовувалися різними формами роботи (Таблиця № 1).

Таблиця № 1

Форма роботи	Сутність	Призначення
Пасивна практика	Відвідування репетицій та концертів відомих диригентів, їх обов'язкове обговорення.	Пізнання «тайн репетиційної роботи», споглядання зразків виконавства.
Активна практика	Підготовка дипломної програми з хором студентів факультету.	Засвоєння професіональних навиків та організаційних методів.

Окрім хору студентів, творчою лабораторією для всіх студентів Майстра протягом багатьох років слугував *Камерний хор Харківської обласної філармонії (нині Академічний хор імені В'ячеслава Палкіна Харківської обласної філармонії)*. Сам В. Палкін як керівник хору демонстрував найвищу ступінь філігранної обробки кожної деталі музики. Його жест був скупий,

точний, конкретний, що відображав лаконізм, ясність, надзвичайну виразність, волю та натхнення.

Активна участь учнів у його концертно-виконавській та репетиційній діяльності давала їм змогу на особистому досвіді пізнати всі проблеми керівника хору.

В. Палкін був педагогом сильної волі та строгого характеру, але його вимогливість ґрунтувалася на глибокому індивідуальному підході та бажанні передати учням свій великий досвід. *Філософія* В. Палкіна, як Вчителя, полягала у синкретичному поєднанні Любові, Поваги та Індивідуальному підході до своїх учнів. В одному з інтерв'ю на питання «Що Ви очікуєте від своїх учнів?», В. Палкін відповів: «Від своїх учнів я чекаю, щоб вони безмірно, до безтями, любили свою професію. Адже тільки любов плюс знання можуть привести до бажаного та очікуваного результату» (Поклонська, Тимошенко, & Мирошникова, 1998). Щодо секретів своєї педагогічної системи, великий Вчитель казав: «Навчити можна тільки того, хто хоче сам навчитися» (Поклонська, Тимошенко, & Мирошникова, 1998). Головним завданням для Майстра було розкриття і активний розвиток індивідуальних здібностей свого учня. В. Палкін зазначав, що «Це дуже важливо. Адже саме тоді в учня виникає віра і впевненість в собі, і, саме головне, — довіра до свого педагога як до духовного наставника. Це сприяє усвідомленню у учня своєї неповторності та індивідуальності, його успішному професійному формуванню як фахівця» (Поклонська, Тимошенко, & Мирошникова, 1998).

З любов'ю В. Палкін відносився не тільки до своїх студентів, але й до учасників хору. Зі сторони здавалося, що він суворий і строгий, але насправді, він їх любив і поважав.

Партитура життєтворчості В. Палкіна складалася з природного дару любити усе прекрасне, закоханості та віри у свою справу, неординарності людської натури, сили і волі, людяності та щиросердності у співтворчості зі своїми колегами та підлеглими, що поєднувалися з дисципліною думки і творчим горінням — все це і є *феноменом* великого Майстра. В. Палкін свято

зберігав свій творчий дар і невпинно викував свій професіоналізм. Навколо нього виросла Школа — когорта нових поколінь, за майбутнє яких він ніс відповідальність.

Список використаних джерел:

- Батовська, О. (2023). Педагогічна діяльність В. С. Палкіна та традиції вітчизняної педагогіки. *Академік Олег Семенович Тимошенко: педагог, науковець, громадський діяч. Збірка матеріалів Всеукраїнської наук. конф., 5 грудня 2022 р.,* (сс. 19-23). Київ, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. .
- Рожок, В. (2011). В'ячеслав Палкін і хорова культура України другої половини ХХ ст. *В'ячеслав Палкін. Шляхами хорового мистецтва.* Харків: Бровін О.В.
- Лашенко, А. (2011). Еталони мистецького життєтворення. *В'ячеслав Палкін. Шляхами хорового мистецтва.* Харків: Бровін О. В.
- Поклонська, О., Тимошенко, О. & Мирошникова, Л. (1998). «Мій вчитель. Маестро». Творча майстерня «ЛіКа». Retrieved from <https://www.facebook.com/watch/?v=672281923765414>

Наталія Белік-Золотарьова

ДИРИГЕНТСЬКИЙ КОНКУРС ІМЕНІ АНАТОЛІЯ КАЛАБУХІНА: СТРАТЕГІЯ, КОНЦЕПЦІЯ, МІСІЯ

Упродовж 2020–2025 років у мистецькому просторі України виникло декілька Всеукраїнських диригентських конкурсів, зокрема, конкурси хорових диригентів: імені Д. Загрецького (Одеса), імені М. Колесси (Львів), імені О. С. Тимошенка (Київ), імені Ю. Кулика (Харків). Водночас, мистецьких змагань диригентів оперно-симфонічної профілізації на сьогодні немає. виправити цю проблемну ситуацію має І Всеукраїнський конкурс диригентів, в якому передбачена участь як оперно-симфонічних, так і хорових диригентів. Цей конкурс започаткований кафедрою хорового та оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, якому за пропозиції авторки цієї публікації, надано ім'я Анатолія Калабухіна, що було підтримано мистецькою спільнотою і керівництвом нашого закладу вищої освіти.

Серед вітчизняних митців, які стали уособленням виконавської волі, символом професіоналізму одне з найпочесніших місць займає Анатолій